

LATINA PRO NĚMČINÁŘE – HODINA XI. KONJUNKTIV IMPERFEKT A PRÉZENTA

Konjunktiv (spojovací způsob), je slovesný způsob, který čeština nemá. V latině se vyskytuje samostatně v hlavních větách, častěji se s ním však setkáte ve větách vedlejších. Do češtiny se překládá různě, a to podle toho, jakou má funkci v hlavní větě nebo ve větě vedlejší.

I. TVOŘENÍ

Konjunktiv imperfekta

Tvoří se ze všech čtyř latinských konjunktivů nejsnáze, protože u sloves všech konjugací, pravidelných i nepravidelných, se tvoří stejně, a to tak, že k aktivnímu infinitivu přezentu se připojí osobní přípony aktivní či pasivní. Pozor si dejte u deponentních sloves, zvláště 3. konjugace, protože u nich sice aktivní infinitiv neexistuje a proto se při tvoření konjunktivu imperfekta vychází z tvaru předpokládaného:

hortor, -ārī	hort-āre-r
fateor, -ērī	fat-ēre-r
loquor, -ī	loqu-ere-r
largior, -īrī	larg-īre-r

Konjunktiv přezentu se tvoří dvojím způsobem. U sloves 2.–4. konjugace se tvoří tak, že mezi přezentní kmen a osobní příponu vložíme samohlásku **-a-**. Kmenové samohlásky (-ē- u 2. konjugace a -ī- u 4. konjugace) se krátí. U 1. konjugace se tvoří záměnou kmenového **-a-** za **-e-** (podle osoby dlouhé či krátké). Pozor na případy, kdy se tvary konjunktivu přezentu shodují s jinými tvary, kterých je poměrně mnoho.

II. KONJUNKTIVY V HLAVNÍCH VĚTÁCH

Konjunktiv imperfekta v hlavních větách vyjadřuje nejčastěji děj neskutečný nebo neuskutečnitelný v přítomnosti nebo v budoucnosti. Někdy může ale vyjadřovat i děj potenciální v minulosti – nejčastěji se s ním setkáte ve větách tázacích a zvolacích, kde vyjadřuje pochybnost, podiv nebo rozvažování v minulosti. V záporných větách s ireálným a deliberativním (rozvažovacím) konjunktivem imperfekta se používá záporka **non**. Do češtiny se ireální konjunktiv imperfekta překládá kondicionálem přítomným:

<i>Adessem tibi.</i>	Pomohl bych ti. (<i>kdybych měl čas, ale nemám</i>)
<i>Non crederem tibi.</i>	Nevěřil bych ti. (<i>i kdybys přísahal</i>)
<i>Quid facerem?</i>	Co jsem měl dělat?

Konjunktiv přezentu v hlavních větách vyjadřuje nejčastěji děj potenciální neboli možný v přítomnosti – jinak řečeno přání v přítomnosti splnitelné. Ve větách tázacích a zvolacích vyjadřujících pochyby a rozvažování se vztahuje k přítomnosti. Dále se konjunktivu přezentu používá pro vyjádření rozkazu či zákazu. U zákazu a přání se používá záporky **ne**, někdy v kombinaci s **utinam = kéž**, v ostatních případech záporky **non**.

<i>Utinam sanus sim!</i>	Kéž/At' jsem zdravý!
<i>Amicus adsit.</i>	Přítel by (snad, myslím) pomohl.
<i>Cur hic sim?</i>	Proč tady mám být? (Proč bych tu měl být?)
<i>Ne id facias!</i>	At' to nedělaš! Nedělej to!

III. KONJUNKTIVY VE VEDLEJŠÍCH VĚTÁCH

Konjunktiv imperfekta ve vedlejších větách vyjadřuje, že v minulosti dva děje probíhaly současně nebo že nějaký děj tvořil okolnost jiného děje minulého. Nejznámějším případem je jeho použití ve větách se spojkou *cum*, tedy *cum historicum*, které lze nejčastěji přeložit jako české *když*. Dále se používá ve vedlejších větách účelových, kde se v češtině používá spojky *aby* – latinsky *ut*, při záporu se české *aby ne* překládá latinským *ne*:

<i>Cum Caesar veniret, milites eum salutabant.</i>	Když César přicházel, vojáci ho zdravili.
<i>Rogabam, ut amici venirent.</i>	Žádal jsem, aby přátelé přišli.
<i>Orabam, ne id faceres.</i>	Prosil jsem, abys to nedělal.

Konjunktiv prézentu ve vedlejších větách vyjadřuje současnost s dějem věty hlavní, pokud ten probíhá v přítomnosti nebo budoucnosti. Ve větách účelových se tedy překládá do češtiny stejným způsobem jako konjunktiv imperfekta a o použití latinských spojek *ut* a *ne* platí to stejné:

<i>Oro, ut venias.</i>	Prosím, aby přišel.
<i>Rogabit, ne loquantur.</i>	Požádá, aby nemluvili.
<i>Discis, ut sapiens sis.</i>	Učíš se, abys byl noudrý.

Použití konjunktivů ve větách vedlejších se v latině řídí pravidlem o tzv. souslednosti časové. Toto pravidlo se uplatňuje v celé řadě vedlejších vět a v nepřímých otázkách, se kterými se seznámíte později. Všimněte si již nyní, že konjunktiv prézenta i imperfekta vyjadřují současnost s dějem věty hlavní: je-li věta hlavní v minulosti, je ve vedlejší větě konjunktiv imperfekta, je-li hlavní věta v přítomnosti nebo budoucnosti, je ve vedlejší větě konjunktiv prézentu:

<i>Rogo, ut venias.</i>	x	<i>Rogabam, ut venires.</i>
-------------------------	---	-----------------------------

EXERCITIONES

A. Který tvar je na první pohled konjunktiv imperfekta?

deportares, arbitraris, feriarum, funderem, funere, horres, impares, instituetur, felicioem, magnificaremini, matrimoniorum, niteret, honorem, victores, placeres, ungerent, verto, verteris, verteres, reges, regeremus, regeris

Který z tvarů je konjunktiv prézentu?

debeat, debebat, debebit, ducet, ducit, ducat, cupiunt, cupiant, cupient, pungent, pugnant, pugnabunt, mittant, mitten, mittunt.

B. Přeložte věty:

Utinam audiatur et altera pars!

Ne dis irascamur!

Crederes eum hominem bonum esse.

Quid facerent miseri?

C. Přeložte věty:

Cras ad vos veniam, ut vos adiuvem.

Aderat idcirco (*proto*), ne timerem.

Cave, ne cadas!

Venis sero, ne te videam.

Veniebat, ut te videre posset.

Cum ex silva venirem, puellam flentem videbam.

Cum Romulus regnaret, Romani multa bella gerebant.